

**UCHWAŁA NR XXII.136.2026
RADY GMINY MIŁORADZ**

z dnia 12 czerwca 2026 r.

**w sprawie przyjęcia Lokalnego Programu Deinstytucjonalizacji i Rozwoju Usług Społecznych dla Gminy
Miłoradz na lata 2026–2030**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2026 r. poz. 662) pkt 4 oraz art. 110 ust. 10 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2026 r. poz. 639) Rada Gminy Miłoradz uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Lokalny Program Deinstytucjonalizacji i Rozwoju Usług Społecznych dla Gminy Miłoradz na lata 2026–2030, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Realizacja Planu, o którym mowa w § 1, powierza się Kierownikowi Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Miłoradzu oraz kierownikom innych jednostek organizacyjnych gminy w zakresie wynikającym z ich właściwości.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Miłoradz.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy: ***Tomasz Żuchowski***

Załącznik do uchwały nr XXII.136.2026
Rady Gminy Miłoradz
z dnia 12 czerwca 2026 r.

Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji i Rozwoju Usług Społecznych dla Gminy Miłoradz na lata 2026 - 2030

Gmina Miłoradz, maj 2026

I. Wstęp

Lokalny Program Deinstytucjonalizacji i Rozwoju Usług Społecznych dla Gminy Miłoradz jest dokumentem strategicznym wyznaczającym kierunki rozwoju lokalnej polityki społecznej w perspektywie średniookresowej. Opracowanie to stanowi odpowiedź na zmieniające się uwarunkowania demograficzne, społeczne i ekonomiczne, a także na rosnące zapotrzebowanie mieszkańców na dostępne, zintegrowane i wysokiej jakości usługi społeczne świadczone w środowisku lokalnym.

Dokument został przygotowany w oparciu o aktualne wytyczne krajowe oraz europejskie dotyczące deinstytucjonalizacji usług społecznych, które wskazują na konieczność odchodzenia od modelu opieki opartego na instytucjach całodobowych na rzecz rozwoju usług świadczonych w społeczności lokalnej, w miejscu zamieszkania osób wymagających wsparcia. Proces deinstytucjonalizacji nie polega wyłącznie na ograniczaniu roli instytucji, lecz przede wszystkim na tworzeniu alternatywnych form wsparcia, które umożliwiają osobom zależnym prowadzenie możliwie samodzielnego i godnego życia.

Opracowanie Programu wpisuje się również w kierunki wskazane w dokumentach regionalnych, w szczególności w Regionalnym Planie Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych i Zdrowotnych dla Województwa Pomorskiego, który akcentuje rozwój usług środowiskowych, profilaktyki oraz integracji systemu wsparcia społecznego i zdrowotnego. Na poziomie lokalnym oznacza to konieczność dostosowania działań gminy do realnych potrzeb mieszkańców oraz racjonalnego wykorzystania dostępnych zasobów.

Podstawą opracowania niniejszego Programu była pogłębiona diagnoza sytuacji społecznej Gminy Miłoradz. W procesie analitycznym wykorzystano:

- 1) wyniki badań społecznych przeprowadzonych wśród mieszkańców gminy,
- 2) ocenę zasobów pomocy społecznej za 2025 rok,
- 3) sprawozdania Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej za 2025,
- 4) raport o stanie gminy za 2024,
- 5) inne dostępne dane statystyczne oraz dokumenty strategiczne.

Zgodnie z wytycznymi, diagnoza objęła analizę struktury społecznej, identyfikację głównych problemów społecznych, ocenę istniejących usług oraz określenie potrzeb zarówno mieszkańców, jak i instytucji realizujących zadania z zakresu polityki społecznej. Szczególną uwagę zwrócono na sytuację grup wymagających wsparcia, takich jak osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami, dzieci i rodziny, osoby w kryzysie zdrowia psychicznego oraz osoby zagrożone wykluczeniem społecznym.

Przeprowadzona diagnoza wykazała, że system usług społecznych w gminie ma obecnie w dużej mierze charakter interwencyjny i skoncentrowany na reagowaniu na już istniejące problemy. Jednocześnie widoczny jest niedostateczny rozwój usług środowiskowych, w szczególności w zakresie wsparcia seniorów, usług opiekuńczych, rehabilitacyjnych oraz wsparcia psychologicznego. Występują również ograniczenia w dostępności specjalistów oraz niewystarczający poziom integracji działań instytucji.

Istotnym wnioskiem płynącym z diagnozy jest także potrzeba zwiększenia dostępności i przejrzystości systemu usług społecznych dla mieszkańców. Wysoki poziom odpowiedzi wskazujących na brak wiedzy o dostępnych formach wsparcia potwierdza konieczność wzmocnienia działań informacyjnych oraz budowania bardziej czytelnego systemu wsparcia. W związku z powyższym niniejszy Program ma na celu nie tylko rozwój nowych usług, ale przede wszystkim zmianę modelu funkcjonowania lokalnego systemu wsparcia. Kluczowym założeniem jest przejście:

- 1) od działań reaktywnych do działań profilaktycznych i wyprzedzających,
- 2) od usług instytucjonalnych do usług środowiskowych,
- 3) od rozproszonego systemu do systemu zintegrowanego i skoordynowanego.

Program określa kierunki działań w najważniejszych obszarach polityki społecznej, w tym w zakresie wsparcia osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, dzieci i rodzin, osób w kryzysie zdrowia psychicznego oraz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Uwzględnia również potrzebę rozwoju kadr, zwiększenia dostępności usług oraz wykorzystania różnych źródeł finansowania, w tym środków krajowych i europejskich. Niniejszy dokument stanowi podstawę do planowania i realizacji działań na rzecz rozwoju usług społecznych w Gminie Miłoradz, a jego wdrożenie powinno przyczynić się do poprawy jakości życia mieszkańców, zwiększenia ich samodzielności oraz wzmocnienia spójności społecznej lokalnej wspólnoty.

II. Część pierwsza. Część diagnostyczna planu.

1. Charakterystyka gminy.

Gmina Miłoradz jest gminą wiejską położoną w północnej Polsce, w województwie pomorskim, w powiecie malborskim. Zajmuje powierzchnię około 93,75 km² i liczy 3202 mieszkańców . Jej charakter przestrzenny oraz struktura osadnicza determinują sposób

funkcjonowania lokalnej społeczności, a także dostępność i organizację usług publicznych, w tym usług społecznych.

2.1. Struktura demograficzna i jej znaczenie

Struktura demograficzna gminy wskazuje na wyraźne procesy starzenia się społeczeństwa. Udział osób w wieku:

- a) przedprodukcyjnym wynosi około 15%,
- b) produkcyjnym około 68%,
- c) poprodukcyjnym około 17%

Oznacza to stopniowe zwiększanie się udziału osób starszych w populacji oraz relatywnie niższy udział dzieci i młodzieży. Tendencja ta wpisuje się w ogólnokrajowe procesy demograficzne, jednak w gminach wiejskich ma często bardziej intensywny charakter.

Dodatkowo obserwowany jest spadek liczby ludności (o ponad 4% w ostatnich latach), co może być efektem:

- a) migracji młodych osób do większych ośrodków miejskich,
- b) niskiego przyrostu naturalnego,
- c) zmiany struktury gospodarstw domowych.

Z punktu widzenia polityki społecznej oznacza to konieczność:

- a) rozwoju usług dla osób starszych,
- b) wzmacniania wsparcia rodzin,
- c) przeciwdziałania odpływowi młodych mieszkańców.

2.2. Struktura społeczno-zawodowa mieszkańców

Sytuacja na rynku pracy w gminie wskazuje na umiarkowane trudności ekonomiczne. Stopa bezrobocia wynosi około 8,5% i jest wyższa niż średnia dla województwa pomorskiego.

Struktura zatrudnienia ma charakter typowy dla obszarów wiejskich i podmiejskich, gdzie dominują:

- a) praca w rolnictwie,
- b) zatrudnienie w sektorze usług,
- c) dojazdy do pracy w większych ośrodkach miejskich (np. Malbork).

Taki model funkcjonowania rynku pracy wiąże się z:

- a) ograniczoną dostępnością lokalnych miejsc pracy,
- b) koniecznością dojazdów,
- c) nieregularnym czasem pracy, co wpływa na funkcjonowanie rodzin.

Z perspektywy usług społecznych może to prowadzić do:

- a) ograniczonej dostępności czasowej rodziców dla dzieci,
- b) zwiększonego zapotrzebowania na usługi opiekuńcze,
- c) trudności w aktywizacji społecznej mieszkańców.

2.3. Struktura gospodarstw domowych

W gminie dominują gospodarstwa rodzinne, często wielopokoleniowe, co jest charakterystyczne dla społeczności wiejskich. Jednocześnie obserwuje się procesy:

- a) zmniejszania liczby osób w gospodarstwach,
- b) wzrostu liczby osób starszych prowadzących jednoosobowe gospodarstwa,
- c) zwiększania liczby rodzin wymagających wsparcia wychowawczego.

Zjawiska te mają istotne znaczenie dla organizacji systemu usług społecznych, ponieważ:

- a) rośnie zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania,
- b) zwiększa się ryzyko samotności i izolacji społecznej,
- c) zmniejsza się potencjał opieki rodzinnej.

2.4. Infrastruktura społeczna i dostęp do usług

Na terenie gminy funkcjonują podstawowe instytucje publiczne:

- a) Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,
- b) placówki oświatowe,
- c) instytucje kultury,
- d) Klub Senior+ (Centrum Aktywności Seniora)

Jednocześnie infrastruktura społeczna ma charakter ograniczony i nie obejmuje wszystkich potrzeb mieszkańców. W szczególności brakuje:

- a) żłobków i rozwiniętej opieki nad dziećmi do lat 3 ,
- b) usług dziennych dla osób starszych i zależnych,
- c) mieszkań wspomaganych i chronionych,
- d) lokalnych usług specjalistycznych (psycholog, psychiatra, rehabilitant).

Dostępność usług jest dodatkowo ograniczona przez:

- a) rozproszenie osadnicze,
- b) ograniczoną komunikację publiczną,
- c) konieczność dojazdów do miast powiatowych.

2.5. Specyfika społeczności lokalnej

Gmina Miłoradz charakteryzuje się stosunkowo silnym poziomem identyfikacji lokalnej i zakorzenienia mieszkańców. Wyniki badań wskazują, że większość mieszkańców wiąże swoją przyszłość z gminą, co świadczy o:

- a) stabilności społecznej,
- b) silnych więziach rodzinnych i sąsiedzkich,
- c) wysokim poziomie przywiązania do miejsca zamieszkania.

Jednocześnie występuje niski poziom aktywności społecznej, co oznacza, że potencjał wspólnotowy nie jest w pełni wykorzystywany. Może to wynikać z:

- a) ograniczonej oferty działań społecznych,
- b) braku mechanizmów partycypacji,
- c) niewystarczającej integracji mieszkańców.

2.6. Wyzwania rozwojowe gminy

Na podstawie analizy danych można wskazać kluczowe wyzwania dla gminy:

- a) starzenie się społeczeństwa i wzrost liczby osób zależnych,
- b) odpływ młodych mieszkańców,
- c) ograniczony dostęp do usług specjalistycznych,
- d) rosnące potrzeby w zakresie zdrowia i opieki,
- e) niska aktywność społeczna,
- f) rozproszenie systemu usług.

2.7. Znaczenie charakterystyki gminy dla planowania usług

Przedstawiona charakterystyka wskazuje, że rozwój usług społecznych w Gminie Miłoradz powinien uwzględniać:

- a) konieczność rozwoju usług środowiskowych (w miejscu zamieszkania),
- b) potrzebę integracji usług społecznych i zdrowotnych,
- c) zwiększenie dostępności usług dla mieszkańców w różnych częściach gminy,
- d) rozwój działań aktywizujących społeczność lokalną.

Z perspektywy deinstytucjonalizacji oznacza to konieczność tworzenia systemu wsparcia, który będzie dostosowany do specyfiki gminy wiejskiej, jej struktury demograficznej oraz ograniczeń infrastrukturalnych, a jednocześnie będzie odpowiadał na rosnące potrzeby mieszkańców w sposób dostępny, efektywny i środowiskowy.

2. Sytuacja społeczna i korzystanie z pomocy społecznej.

Sytuacja społeczna mieszkańców Gminy Miłoradz kształtowana jest przez współwystępowanie czynników demograficznych, ekonomicznych i relacyjnych. Analiza danych administracyjnych oraz badań społecznych wskazuje, że system pomocy społecznej

odgrywa istotną rolę w zabezpieczaniu podstawowych potrzeb mieszkańców, jednak jego funkcjonowanie ma w dużej mierze charakter **interwencyjny**, a nie profilaktyczny.

3.1. Skala korzystania z pomocy społecznej

Z danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej wynika, że w 2025 roku do GOPS wpłynęło **373 wniosków** dotyczących różnych form wsparcia . Dotyczyły one m.in.:

- a) świadczeń rodzinnych – 143 wnioski,
- b) świadczeń z pomocy społecznej – 197 wniosków,
- c) funduszu alimentacyjnego – 23 wnioski,
- d) dodatków mieszkaniowych – 10 wniosków.

Łącznie przeprowadzono **698 decyzji administracyjnych**, co wskazuje na znaczną intensywność pracy systemu wsparcia oraz relatywnie szeroki zakres jego oddziaływania .

Dane te pokazują, że pomoc społeczna stanowi ważny element funkcjonowania lokalnej społeczności, a potrzeby mieszkańców w tym zakresie mają charakter trwały, a nie incydentalny.

3.2. Struktura świadczeń i form pomocy

System pomocy społecznej w gminie obejmuje różnorodne formy wsparcia finansowego i rzeczowego. W 2025 roku:

- a) **35 osób korzystało z zasiłków stałych** na łączną kwotę ponad 331 tys. zł,
- b) **23 rodziny otrzymały zasiłki okresowe**,
- c) realizowano również pomoc w formie dożywiania dzieci (program „Posiłek w szkole i w domu”), obejmujący 59 rodzin .

Znaczącą rolę odgrywają także świadczenia rodzinne i pielęgnacyjne, z których korzystało średnio **198 rodzin**, a łączna kwota wypłat przekroczyła **1,6 mln zł** .

Struktura ta wskazuje, że system pomocy społecznej koncentruje się głównie na:

- a) wsparciu dochodowym,
- b) zabezpieczeniu podstawowych potrzeb życiowych,
- c) pomocy rodzinom z dziećmi.

3.3. Wydatki na pomoc instytucjonalną

Istotnym elementem systemu są wydatki związane z opieką instytucjonalną. W 2025 roku:

- a) na pobyt mieszkańców w domach pomocy społecznej wydatkowano ponad **312 tys. zł**,
- b) na schroniska dla osób bezdomnych ponad **177 tys. zł** .

Wysoki poziom tych wydatków wskazuje na:

- a) obecność problemów wymagających intensywnego wsparcia,
- b) dużą zależność systemu od rozwiązań instytucjonalnych,
- c) wysokie koszty jednostkowe opieki.

Z perspektywy deinstytucjonalizacji jest to istotny sygnał wskazujący na konieczność rozwoju tańszych i bardziej efektywnych usług środowiskowych.

3.4. Ograniczony rozwój usług środowiskowych

Pomimo znaczącego zaangażowania w pomoc finansową, rozwój usług środowiskowych pozostaje ograniczony. W 2025 roku:

- a) usługami opiekuńczymi objęto jedynie **5 osób**,
- b) specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi nie były realizowane.

Dane te wskazują na wyraźną dysproporcję między:

- a) skalą potrzeb (np. starzenie się społeczeństwa),
- b) a dostępnością usług świadczonych w miejscu zamieszkania.

Oznacza to, że część potrzeb mieszkańców nie jest zaspokajana na poziomie środowiskowym, co prowadzi do eskalacji problemów i konieczności korzystania z bardziej kosztownych form wsparcia.

3.5. Wsparcie osób z niepełnosprawnościami

W gminie realizowane są działania wspierające osoby z niepełnosprawnościami, w tym:

- a) program asystenta osobistego – obejmujący łącznie **kilkanaście osób**,
- b) usługi opieki wytchnieniowej,
- c) współpraca z instytucjami zewnętrznymi .

Koszt realizacji wsparcia asystenckiego wyniósł ponad **431 tys. zł**, co pokazuje rosnące znaczenie tego typu usług.

Jednocześnie badania mieszkańców wskazują na:

- a) brak dostępu do rehabilitacji,
- b) problemy finansowe,
- c) bariery architektoniczne.

Oznacza to, że istniejące działania są istotne, ale niewystarczające w stosunku do potrzeb.

3.6. Wsparcie rodzin i dzieci

W zakresie wsparcia rodzin system obejmuje:

- a) świadczenia rodzinne i alimentacyjne,
- b) pracę socjalną (32 rodziny),

- c) wsparcie asystenta rodziny (7 rodzin) .

Jednocześnie badania społeczne wskazują na liczne problemy:

- a) trudności wychowawcze,
- b) uzależnienia,
- c) konflikty rodzinne,
- d) brak czasu dla dzieci.

Oznacza to konieczność przesunięcia działań z obszaru świadczeń finansowych w kierunku:

- a) wsparcia psychologicznego,
- b) poradnictwa rodzinnego,
- c) działań profilaktycznych.

3.7. Problemy przemocy i uzależnień

W 2025 roku prowadzono procedury „Niebieskiej Karty” związane z przemocą domową, obejmujące m.in.:

- a) interwencje wobec sprawców przemocy,
- b) rozmowy z osobami doświadczającymi przemocy,
- c) działania motywujące do podjęcia terapii.

Występowanie tych zjawisk potwierdza obecność problemów:

- a) uzależnień,
- b) konfliktów rodzinnych,
- c) zaburzeń relacji społecznych.

3.8. Pomoc żywnościowa i ubóstwo

Wsparcie w zakresie pomocy żywnościowej objęło około **200 mieszkańców (100 rodzin)**.

Świadczy to o występowaniu zjawiska:

- a) ubóstwa,
- b) zagrożenia wykluczeniem społecznym,
- c) trudności w zaspokajaniu podstawowych potrzeb.

3.9. Charakter systemu pomocy społecznej

Na podstawie analizy można stwierdzić, że system pomocy społecznej w gminie:

- a) jest rozbudowany w zakresie świadczeń finansowych,
- b) zapewnia podstawowe zabezpieczenie socjalne,
- c) działa skutecznie w sytuacjach kryzysowych,

ale jednocześnie:

- a) ma ograniczony charakter profilaktyczny,
- b) w niewystarczającym stopniu rozwija usługi środowiskowe,
- c) jest słabo zintegrowany z systemem zdrowia i edukacji.

3.10. Wnioski diagnostyczne

Analiza sytuacji społecznej i korzystania z pomocy społecznej prowadzi do następujących wniosków:

1. Występuje stałe zapotrzebowanie na pomoc społeczną
2. System oparty jest głównie na świadczeniach finansowych
3. Usługi środowiskowe są niedostatecznie rozwinięte
4. Wysokie są koszty opieki instytucjonalnej
5. Problemy społeczne mają charakter złożony (rodzina, zdrowie, relacje)
6. Istnieje potrzeba integracji usług

3.11. Wniosek strategiczny

Sytuacja społeczna gminy wskazuje na konieczność przekształcenia systemu pomocy społecznej w kierunku:

- 1) rozwoju usług środowiskowych;
- 2) wzmocnienia działań profilaktycznych;
- 3) ograniczania zależności od opieki instytucjonalnej;
- 4) budowy zintegrowanego systemu wsparcia lokalnego.

Zmiana ta jest kluczowa dla poprawy jakości życia mieszkańców oraz efektywności wydatkowania środków publicznych.

3. Zasoby instytucjonalne w gminie.

Zasoby instytucjonalne Gminy Miłoradz stanowią podstawę realizacji lokalnej polityki społecznej oraz organizacji systemu wsparcia dla mieszkańców. Ich analiza pozwala określić zarówno potencjał rozwojowy gminy, jak i ograniczenia wpływające na dostępność oraz jakość usług społecznych.

4.1. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej jako kluczowa instytucja systemu

Centralną rolę w systemie wsparcia pełni Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, który odpowiada za realizację zadań z zakresu pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych, funduszu alimentacyjnego oraz programów rządowych.

GOPS prowadzi:

- a) pracę socjalną,
- b) przyznawanie świadczeń pieniężnych i niepieniężnych,
- c) realizację programów wsparcia (np. pomoc żywnościowa, opieka wytchnieniowa),
- d) współpracę z innymi instytucjami.

Instytucja ta stanowi podstawowy punkt kontaktu mieszkańców z systemem pomocy, jednak jej działalność koncentruje się głównie na:

- a) reagowaniu na problemy,
- b) obsłudze świadczeń,
- c) działaniach administracyjnych.

Z perspektywy deinstytucjonalizacji oznacza to potrzebę wzmocnienia funkcji:

- a) środowiskowych,
- b) profilaktycznych,
- c) koordynacyjnych.

4.2. System edukacji jako element wsparcia społecznego

Na terenie gminy funkcjonują placówki oświatowe (szkoły i przedszkola), które pełnią nie tylko funkcję edukacyjną, ale również społeczną i wychowawczą.

Szkoły są istotnym elementem systemu wsparcia, ponieważ:

- a) mają bezpośredni kontakt z dziećmi i rodzinami,
- b) umożliwiają wczesne rozpoznawanie problemów,
- c) pełnią funkcję integracyjną i środowiskową.

W strukturze szkół dostępni są specjaliści, tacy jak pedagodzy szkolni czy logopedzi, co stanowi ważny zasób lokalny.

Jednocześnie widoczny jest niedobór:

- a) wsparcia psychologicznego,
- b) systemowych działań profilaktycznych,
- c) programów wsparcia dla rodziców.

Oznacza to, że potencjał edukacyjny nie jest w pełni wykorzystywany w zakresie polityki społecznej.

4.3. Instytucje kultury i integracji społecznej

Na terenie gminy funkcjonują instytucje kultury oraz miejsca aktywności lokalnej, które odgrywają ważną rolę w integracji społecznej mieszkańców.

Szczególne znaczenie ma:

- a) **Klub Senior+ (Centrum Aktywności Seniora)**, który skupia około 40 uczestników

Placówka ta stanowi przykład dobrze funkcjonującej usługi środowiskowej, która:

- b) przeciwdziała samotności,
- c) wspiera aktywność osób starszych,
- d) wzmacnia relacje społeczne.

Jednocześnie oferta tego typu działań pozostaje ograniczona w stosunku do potrzeb całej populacji seniorów.

4.4. System wsparcia osób z niepełnosprawnościami

W gminie realizowane są działania wspierające osoby z niepełnosprawnościami, w tym:

- a) program asystenta osobistego,
- b) opieka wytchnieniowa,
- c) wsparcie finansowe i rzeczowe.

Programy te stanowią istotny element procesu deinstytucjonalizacji, ponieważ umożliwiają funkcjonowanie osób zależnych w środowisku lokalnym.

Jednak analiza wskazuje na istotne ograniczenia:

- a) brak lokalnych usług rehabilitacyjnych,
- b) niewystarczającą dostępność usług specjalistycznych,
- c) bariery architektoniczne i transportowe.

Oznacza to, że system wsparcia ma charakter częściowy i wymaga dalszego rozwoju.

4.5. Braki w infrastrukturze usług społecznych

Pomimo istnienia podstawowych instytucji, w gminie występują istotne luki infrastrukturalne. Brakuje:

- a) żłobków i opieki nad dziećmi do lat 3,
- b) dziennych domów pomocy,
- c) mieszkań wspomaganych i chronionych,
- d) placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży,
- e) lokalnych punktów poradnictwa specjalistycznego.

Braki te mają istotne konsekwencje:

- a) ograniczają dostępność usług,
- b) zwiększają obciążenie rodzin,
- c) prowadzą do konieczności korzystania z usług poza gminą.

4.6. Dostęp do usług specjalistycznych

Jednym z najważniejszych problemów jest ograniczona dostępność specjalistów, w szczególności:

- a) psychologów,
- b) psychiatrów,
- c) rehabilitantów,
- d) doradców specjalistycznych.

Usługi te często dostępne są poza gminą, co wiąże się z:

- a) koniecznością dojazdów,
- b) dodatkowymi kosztami,
- c) ograniczeniem dostępności dla osób starszych i mniej mobilnych.

Z perspektywy mieszkańców oznacza to realną barierę w korzystaniu z pomocy.

4.7. Organizacje społeczne i potencjał lokalny

Na terenie gminy funkcjonują organizacje społeczne oraz grupy nieformalne (np. Stowarzyszenia, Koła Gospodyń Wiejskich, Ochotnicze Straże Pożarne), które stanowią ważny element kapitału społecznego.

Ich rola obejmuje:

- a) integrację mieszkańców,
- b) organizację wydarzeń lokalnych,
- c) działania na rzecz społeczności.

Jednocześnie potencjał ten nie jest w pełni wykorzystany w systemie usług społecznych, szczególnie w zakresie:

- a) współpracy z instytucjami,
- b) realizacji usług społecznych,
- c) działań profilaktycznych.

4.8. Ograniczenia systemowe

Analiza zasobów instytucjonalnych wskazuje na kilka kluczowych ograniczeń:

- a) rozproszenie instytucji i brak koordynacji,
- b) ograniczona dostępność usług specjalistycznych,
- c) niedostateczny rozwój usług środowiskowych,
- d) bariery transportowe i przestrzenne,
- e) ograniczone zasoby kadrowe.

Oznacza to, że system funkcjonuje, ale nie tworzy spójnej całości. W lipcu 2026 roku Gmina planuje przystąpić do Paktu na Rzecz Ekonomii Społecznej Województwa Pomorskiego co powinno pozytywnie wpłynąć na zasoby instytucjonalne Gminy.

4.9. Wnioski diagnostyczne

Zasoby instytucjonalne Gminy Miłoradz:

- a) zapewniają podstawowy poziom wsparcia mieszkańców,
- b) obejmują kluczowe instytucje publiczne,
- c) posiadają potencjał do rozwoju usług środowiskowych,

jednak:

- a) są niewystarczające w stosunku do rosnących potrzeb,
- b) nie są w pełni zintegrowane,
- c) nie obejmują wszystkich obszarów wsparcia.

4.10. Wniosek strategiczny

Z punktu widzenia deinstytucjonalizacji kluczowym kierunkiem jest:

- 1) rozwój usług środowiskowych w oparciu o istniejące instytucje;
- 2) zwiększenie dostępności usług specjalistycznych na poziomie lokalnym;
- 3) lepsza integracja instytucji i organizacji społecznych;
- 4) wykorzystanie potencjału lokalnego do budowy systemu wsparcia.

Rozwój ten powinien prowadzić do stworzenia **spójnego, dostępnego i efektywnego systemu usług społecznych**, odpowiadającego na potrzeby mieszkańców Gminy Miłoradz.

4. Kluczowe problemy społeczne w Gminie Miłoradz.

Przeprowadzone badania społeczne wśród mieszkańców Gminy Miłoradz pozwoliły na identyfikację najważniejszych problemów społecznych, które mają charakter nie tylko jednostkowy, ale przede wszystkim **strukturalny i długofalowy**. Ich analiza wskazuje, że lokalna społeczność doświadcza przemian typowych dla obszarów wiejskich i małych gmin, gdzie nakładają się procesy demograficzne, zmiany w funkcjonowaniu rodziny oraz ograniczenia w dostępie do usług.

1. Starzenie się społeczeństwa i sytuacja osób starszych

Jednym z najważniejszych problemów społecznych jest proces starzenia się społeczeństwa, który znajduje swoje odzwierciedlenie zarówno w danych statystycznych, jak i w percepcji mieszkańców. Rosnący udział osób starszych powoduje zwiększenie zapotrzebowania na wsparcie zdrowotne, opiekuńcze oraz społeczne.

Badania wskazują, że najistotniejszym problemem seniorów jest samotność, która ma charakter nie tylko emocjonalny, ale przede wszystkim społeczny. Wynika ona często z osłabienia więzi

rodziny, migracji młodszych pokoleń oraz ograniczonej mobilności osób starszych. Samotność ta przekłada się na obniżenie jakości życia oraz zwiększone ryzyko wykluczenia społecznego.

Równocześnie osoby starsze borykają się z problemami zdrowotnymi, w tym z ograniczonym dostępem do leczenia i rehabilitacji. Brak lokalnych usług zdrowotnych oraz konieczność dojazdów do specjalistów stanowią istotną barierę, szczególnie dla osób mniej samodzielnych. W efekcie problemy zdrowotne i społeczne seniorów wzajemnie się wzmacniają, tworząc mechanizm pogłębiającego się wykluczenia.

2. Problemy zdrowotne i ograniczony dostęp do usług medycznych

Kolejnym kluczowym obszarem problemowym jest szeroko rozumiane zdrowie mieszkańców. W badaniach wyraźnie widoczny jest niedobór usług zdrowotnych, w szczególności specjalistycznych, takich jak rehabilitacja, wsparcie psychologiczne czy psychiatryczne.

Ograniczona dostępność specjalistów powoduje, że część potrzeb zdrowotnych nie jest zaspokajana na odpowiednim poziomie. Dla wielu mieszkańców barierą jest nie tylko brak usług na miejscu, ale również koszty i trudności związane z dojazdem do większych ośrodków. Problemy zdrowotne nie mają charakteru wyłącznie medycznego – wpływają na funkcjonowanie rodzin, aktywność zawodową oraz poziom uczestnictwa społecznego. W tym sensie zdrowie staje się jednym z najważniejszych czynników determinujących jakość życia mieszkańców gminy.

3. Problemy rodzin i funkcjonowania gospodarstw domowych

Badania wskazują również na istotne trudności w funkcjonowaniu rodzin. Najczęściej mają one charakter wychowawczy i relacyjny, a nie wyłącznie ekonomiczny. Mieszkańcy zwracają uwagę na problemy związane z opieką nad dziećmi, konflikty rodzinne, uzależnienia oraz brak czasu na życie rodzinne.

Szczególnie istotnym zjawiskiem jest napięcie między obowiązkami zawodowymi a rodzinnymi. Konieczność pracy, często poza miejscem zamieszkania, ogranicza czas poświęcany dzieciom oraz wpływa na jakość relacji rodzinnych. W konsekwencji rodziny mogą doświadczać trudności w realizacji swoich podstawowych funkcji wychowawczych.

Problemy rodzinne mają charakter systemowy – nie występują w izolacji, lecz są powiązane z innymi zjawiskami, takimi jak uzależnienia, stres ekonomiczny czy brak wsparcia społecznego.

4. Sytuacja dzieci i młodzieży

Istotnym obszarem problemowym jest sytuacja dzieci i młodzieży. Badania pokazują, że młode pokolenie doświadcza przede wszystkim problemów związanych z presją

rówieśniczą, wpływem mediów społecznościowych oraz brakiem atrakcyjnych form spędzania czasu wolnego.

Szczególnie ważnym zjawiskiem jest nuda, która w kontekście socjologicznym oznacza nie tylko brak zajęcia, ale także ograniczone możliwości rozwoju, uczestnictwa i realizacji potrzeb młodych ludzi. Brak oferty czasu wolnego może prowadzić do zachowań ryzykownych, takich jak wandalizm czy inne formy naruszania norm społecznych.

Równocześnie młodzież funkcjonuje w środowisku silnych oddziaływań społecznych i cyfrowych. Media społecznościowe wzmacniają presję rówieśniczą, wpływają na samoocenę i sposób budowania relacji. Problemy te mają charakter nowy i wymagają dostosowania działań wychowawczych oraz profilaktycznych do zmieniającej się rzeczywistości społecznej.

5. Niska aktywność społeczna i ograniczony kapitał społeczny

Badania wskazują również na niski poziom aktywności społecznej mieszkańców. Oznacza to ograniczone zaangażowanie w życie lokalne, niewielki udział w działaniach społecznych oraz słabą partycypację obywatelską.

Zjawisko to można interpretować jako przejaw ograniczonego kapitału społecznego, szczególnie w jego wymiarze instytucjonalnym. Choć relacje rodzinne i sąsiedzkie są stosunkowo silne, mieszkańcy rzadziej angażują się w działania formalne, takie jak konsultacje społeczne czy inicjatywy obywatelskie.

Niska aktywność społeczna ma istotne konsekwencje:

- a) ogranicza zdolność społeczności do samoorganizacji,
- b) utrudnia rozwiązywanie problemów lokalnych,
- c) zmniejsza skuteczność działań instytucjonalnych.

6. Problemy osób z niepełnosprawnościami

Osoby z niepełnosprawnościami stanowią grupę szczególnie narażoną na wykluczenie społeczne. Badania wskazują, że ich problemy mają charakter wielowymiarowy i obejmują zarówno sferę zdrowotną, jak i ekonomiczną oraz społeczną.

Najważniejszym problemem jest brak dostępu do rehabilitacji, który ogranicza możliwość utrzymania sprawności i samodzielności. Dodatkowo osoby te często borykają się z problemami finansowymi oraz ograniczoną aktywnością zawodową.

Istotnym elementem są również bariery architektoniczne i przestrzenne, które utrudniają codzienne funkcjonowanie oraz udział w życiu społecznym. W efekcie osoby z niepełnosprawnościami mogą doświadczać izolacji i ograniczonego dostępu do zasobów społecznych.

7. Charakter i współzależność problemów społecznych

Analiza wyników badań wskazuje, że problemy społeczne w gminie nie występują w sposób odrębny, lecz tworzą **spójny system powiązań**. Przykładowo:

- a) starzenie się społeczeństwa wiąże się z problemami zdrowotnymi i samotnością,
- b) problemy rodzin wpływają na sytuację dzieci i młodzieży,
- c) brak aktywności społecznej pogłębia izolację i ogranicza wsparcie środowiskowe.

Oznacza to, że działania podejmowane w jednym obszarze mają wpływ na inne obszary funkcjonowania społeczności.

8. Podsumowując

Kluczowe problemy społeczne Gminy Miłoradz mają charakter:

- 1) demograficzny (starzenie się społeczeństwa),
- 2) zdrowotny (ograniczony dostęp do usług),
- 3) relacyjny (samotność, problemy rodzinne),
- 4) środowiskowy (nuda, niska aktywność społeczna),
- 5) strukturalny (niedobór usług i specjalistów).

Najważniejszym wnioskiem jest to, że problemy te wynikają nie tylko z indywidualnych trudności mieszkańców, lecz przede wszystkim z uwarunkowań systemowych. Wymaga to podejścia kompleksowego, opartego na integracji działań oraz rozwoju usług środowiskowych, zgodnych z założeniami deinstytucjonalizacji.

III. Część druga – część programowa planu

1. Cel główny programu

Celem głównym Lokalnego Programu Deinstytucjonalizacji i Rozwoju Usług Społecznych dla Gminy Miłoradz jest:

stworzenie spójnego, dostępnego i środowiskowego systemu usług społecznych, umożliwiającego mieszkańcom – w szczególności osobom wymagającym wsparcia – jak najdłuższe funkcjonowanie w miejscu zamieszkania, przy jednoczesnym ograniczaniu konieczności korzystania z opieki instytucjonalnej.

Cel ten odpowiada na zidentyfikowane w diagnozie problemy:

- 1) starzenie się społeczeństwa,
- 2) niedobór usług środowiskowych,
- 3) ograniczony dostęp do specjalistów,

- 4) niską aktywność społeczną,
- 5) rozproszenie systemu wsparcia.

Jednocześnie wpisuje się w założenia deinstytucjonalizacji, zakładające rozwój usług:

- 1) dostępnych lokalnie,
- 2) zintegrowanych,
- 3) profilaktycznych i środowiskowych.

2. Cele szczegółowe

Realizacja celu głównego wymaga osiągnięcia następujących celów szczegółowych:

Cel 1. Rozwój usług środowiskowych dla osób starszych i niesamodzielnych

Cel ten odpowiada na proces starzenia się społeczeństwa oraz problemy samotności i ograniczonego dostępu do opieki. Zakłada rozwój:

- a) usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania,
- b) usług sąsiedzkich,
- c) dziennych form wsparcia,
- d) usług rehabilitacyjnych i zdrowotnych.

Cel 2. Wzmocnienie wsparcia dla rodzin i dzieci

Cel ten wynika z diagnozy problemów wychowawczych, konfliktów rodzinnych oraz trudności w godzeniu życia zawodowego i rodzinnego. Zakłada rozwój:

- a) poradnictwa rodzinnego i psychologicznego,
- b) wsparcia wychowawczego,
- c) usług opieki nad dziećmi,
- d) działań profilaktycznych.

Cel 3. Rozwój usług dla dzieci i młodzieży oraz działań profilaktycznych

Cel ten odpowiada na problemy młodzieży: nuda, presja rówieśnicza, media społecznościowe, problemy psychiczne. Zakłada:

- a) rozwój oferty czasu wolnego,
- b) działania profilaktyczne,
- c) wsparcie psychologiczne,
- d) włączenie młodzieży w życie lokalne gminy.

Cel 4. Rozwój systemu wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami

Cel ten wynika z problemów dostępności rehabilitacji, barier oraz niskiej aktywności tej grupy. Zakłada:

- a) rozwój usług asystenckich,
- b) rehabilitację,
- c) wsparcie środowiskowe,
- d) działania integracyjne i aktywizujące.

Cel 5. Zwiększenie dostępności usług zdrowotnych i specjalistycznych

Cel ten odpowiada na deficyt psychologów, psychiatrów i innych specjalistów. Zakłada:

- a) rozwój lokalnych punktów wsparcia,
- b) współpracę z podmiotami zewnętrznymi,
- c) zwiększenie dostępności usług zdrowia psychicznego.

Cel 6. Wzmocnienie aktywności społecznej i integracji mieszkańców

Cel ten wynika z niskiej aktywności społecznej mieszkańców. Zakłada:

- a) rozwój inicjatyw lokalnych,
- b) wsparcie organizacji społecznych,
- c) działania integracyjne,
- d) zwiększenie partycypacji społecznej.

Cel 7. Integracja i koordynacja systemu usług społecznych

Cel ten odpowiada na rozproszenie systemu wsparcia. Zakłada:

- a) poprawę współpracy instytucji,
- b) lepszą komunikację,
- c) stworzenie spójnego systemu informacji o usługach.

3. Plan działań – tabele operacyjne

CEL 1. Rozwój usług środowiskowych dla osób starszych i niesamodzielnych

Działanie	Opis	Realizatorzy	Wskaźniki	Termin	Źródła finansowania
Rozwój usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania	Zwiększenie liczby osób objętych usługami opiekuńczymi i sąsiedzkimi	GOPS, gmina, PES	liczba osób objętych usługami	2025–2030	budżet gminy, EFS+
Utworzenie dziennej formy wsparcia (np. Klub Seniora/DSD)	Rozwój placówki dziennego pobytu dla seniorów	gmina, NGO, PES	liczba uczestników	2025–2027	EFS+, budżet gminy
Rozwój usług rehabilitacyjnych	Organizacja rehabilitacji lokalnej lub mobilnej	gmina, podmioty medyczne, PES	liczba osób korzystających	2025–2030	NFZ, EFS+, budżet
Program przeciwdziałania samotności	Spotkania, wizyty sąsiedzkie, działania integracyjne	GOPS, NGO, sołectwa	liczba działań, uczestników	ciągłe	budżet, granty

CEL 2. Wzmocnienie wsparcia dla rodzin i dzieci

Działanie	Opis	Realizatorzy	Wskaźniki	Termin	Źródła finansowania
Rozwój poradnictwa rodzinnego	Konsultacje psychologiczne i pedagogiczne	GOPS, szkoły, PES	liczba porad	2025–2030	EFS+, budżet

Działanie	Opis	Realizatorzy	Wskaźniki	Termin	Źródła finansowania
Warsztaty dla rodziców	Szkolenia z zakresu wychowania i komunikacji	szkoły, GOPS, PES	liczba uczestników	cyklicznie	EFS+, budżet
Wsparcie asystenta rodziny	Zwiększenie liczby rodzin objętych wsparciem	GOPS	liczba rodzin	2025–2030	budżet państwa
Rozwój opieki nad dziećmi	Tworzenie form opieki (żłobek, klub dziecięcy)	gmina	liczba miejsc	2026–2030	EFS+, MALUCH+

CEL 3. Rozwój usług dla dzieci i młodzieży

Działanie	Opis	Realizatorzy	Wskaźniki	Termin	Źródła finansowania
Rozwój oferty czasu wolnego	Zajęcia sportowe, kulturalne, edukacyjne	szkoły, GOKiS, PES	liczba zajęć	ciągłe	budżet, EFS+
Program profilaktyki uzależnień	Warsztaty, kampanie edukacyjne	szkoły, GOPS	liczba działań	corocznie	GKRPA, EFS+
Wsparcie psychologiczne młodzieży	Dostęp do psychologa	szkoły, gmina	liczba konsultacji	2025–2030	EFS+, budżet
Młodzieżowe inicjatywy lokalne	Projekty realizowane przez młodzież	gmina, NGO	liczba inicjatyw	corocznie	granty

CEL 4. Rozwój wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami

Działanie	Opis	Realizatorzy	Wskaźniki	Termin	Źródła finansowania
Rozwój usług asystenckich	Kontynuacja i rozszerzenie programu	GOPS, PES	liczba osób	2025–2030	Fundusz Solidarnościowy
Opieka wytchnieniowa	Wsparcie dla opiekunów	GOPS, PES	liczba rodzin	corocznie	program rządowy
Likwidacja barier	Dostosowanie budynków	gmina	liczba inwestycji	2025–2030	PFRON
Aktywizacja społeczna	Integracja i zajęcia	NGO, gmin PES a,	liczba uczestników	ciągłe	EFS+

CEL 5. Zwiększenie dostępności usług zdrowotnych

Działanie	Opis	Realizatorzy	Wskaźniki	Termin	Źródła finansowania
Dyżury specjalistów	Psycholog, terapeuta	Gmina, PES	liczba dyżurów	2025–2030	budżet, EFS+
Program zdrowia psychicznego	Profilaktyka i wsparcie	GOPS, szkoły	liczba działań	corocznie	EFS+
Współpraca z placówkami zdrowia	Dostęp do specjalistów	Gmina	liczba porozumień	2025–2030	budżet
Program profilaktyki zdrowotnej	Badania i edukacja	Gmina	liczba uczestników	cyklicznie	NFZ, budżet

CEL 6. Wzmocnienie aktywności społecznej

Działanie	Opis	Realizatorzy	Wskaźniki	Termin	Źródła finansowania
Wsparcie inicjatyw lokalnych	Granty i mikroprojekty	Gmina	liczba projektów	corocznie	budżet
Rozwój wolontariatu	System wsparcia wolontariuszy	NGO, gmina	liczba osób	2025–2030	granty
Działania integracyjne	Festyny, spotkania	Gmina , GOKiS	liczba wydarzeń	ciągłe	budżet
Konsultacje społeczne	Spotkania z mieszkańcami	Gmina	liczba konsultacji	corocznie	budżet

CEL 7. Integracja systemu usług

Działanie	Opis	Realizatorzy	Wskaźniki	Termin	Źródła finansowania
Powołanie zespołu koordynującego	Współpraca instytucji	Gmina	liczba spotkań	2025	budżet
System informacji o usługach	Informator dla mieszkańców	Gmina	liczba publikacji	2025–2026	budżet
Szkolenia dla kadr	Podnoszenie kompetencji	Gmina	liczba szkoleń	cyklicznie	EFS+
Monitoring usług	Ocena realizacji programu	Gmina	raporty roczne	corocznie	budżet

4. Wskaźniki produktu i rezultatu

Wskaźniki zostały opracowane w oparciu o:

- cele programu,
- zidentyfikowane potrzeby mieszkańców,
- charakter działań środowiskowych,
- standardy projektów współfinansowanych ze środków UE.

System wskaźników obejmuje:

- **wskaźniki produktu** – mierzące zakres realizowanych działań,
- **wskaźniki rezultatu** – mierzące efekty i zmiany społeczne.

4.1. Wskaźniki produktu

Wskaźniki produktu odnoszą się do bezpośrednich efektów realizowanych działań, takich jak liczba usług, uczestników czy inicjatyw.

Obszar	Wskaźnik produktu	Jednostka	Wartość docelowa (do 2030 r.)
Usługi opiekuńcze	Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi	osoby	wzrost min. o 100%
Usługi środowiskowe	Liczba nowych usług społecznych uruchomionych w gminie	liczba	min. 5
Seniorzy	Liczba uczestników dziennych form wsparcia	osoby	min. 60
Rodzina	Liczba rodzin objętych poradnictwem	rodziny	min. 50 rocznie
Dzieci i młodzież	Liczba uczestników zajęć i programów	osoby	min. 200 rocznie
Zdrowie psychiczne	Liczba osób korzystających z konsultacji psychologicznych	osoby	min. 80 rocznie
Niepełnosprawność	Liczba osób objętych usługami asystenckimi	osoby	wzrost o 50%
Aktywność społeczna	Liczba inicjatyw lokalnych	liczba	min. 10 rocznie

Obszar	Wskaźnik produktu	Jednostka	Wartość docelowa (do 2030 r.)
Integracja systemu	Liczba spotkań zespołu koordynującego	liczba	min. 4 rocznie
Informacja	Liczba działań informacyjnych o usługach	liczba	min. 12 rocznie

4.2. Wskaźniki rezultatu

Wskaźniki rezultatu odnoszą się do zmian społecznych, jakie następują w wyniku realizacji programu.

Obszar	Wskaźnik rezultatu	Jednostka	Oczekiwany efekt
Seniorzy	Zmniejszenie poziomu samotności osób starszych	% seniorów	spadek
Usługi	Wzrost dostępności usług społecznych	% mieszkańców	wzrost
Zdrowie	Poprawa dostępu do usług zdrowotnych	% mieszkańców	wzrost
Rodzina	Poprawa funkcjonowania rodzin objętych wsparciem	% rodzin	wzrost
Młodzież	Zwiększenie aktywności młodzieży	% uczestników	wzrost
Niepełnosprawność	Wzrost samodzielności osób z niepełnosprawnościami	% osób	wzrost
Społeczność	Wzrost aktywności społecznej mieszkańców	% mieszkańców	wzrost
System usług	Zwiększenie rozpoznawalności usług społecznych	% mieszkańców	wzrost
Deinstytucjonalizacja	Ograniczenie liczby osób kierowanych do DPS	liczba osób	spadek

Obszar	Wskaźnik rezultatu	Jednostka	Oczekiwany efekt
Efektywność	Wzrost udziału usług środowiskowych w systemie wsparcia	%	wzrost

4.3. Wskaźniki horyzontalne

Szczególne znaczenie mają wskaźniki odnoszące się bezpośrednio do procesu deinstytucjonalizacji:

Wskaźnik	Jednostka	Kierunek zmiany
Liczba osób objętych usługami w środowisku	osoby	wzrost
Liczba osób korzystających z opieki instytucjonalnej	osoby	spadek
Udział usług środowiskowych w systemie	%	wzrost
Liczba nowych usług środowiskowych	liczba	wzrost

5. System monitoringu i ewaluacji

System monitoringu i ewaluacji Lokalnego Programu Deinstytucjonalizacji i Rozwoju Usług Społecznych dla Gminy Miłoradz stanowi kluczowy element zarządzania programem. Jego celem jest zapewnienie ciągłej kontroli nad realizacją działań, oceny ich skuteczności oraz wprowadzania ewentualnych korekt w odpowiedzi na zmieniające się potrzeby społeczne.

Monitoring i ewaluacja mają charakter komplementarny – monitoring odpowiada za bieżące śledzenie postępów, natomiast ewaluacja pozwala ocenić efekty i długofalowy wpływ programu.

5.1. Cele systemu monitoringu i ewaluacji

System monitoringu i ewaluacji ma na celu:

- a) bieżące śledzenie realizacji działań i osiągnięcia wskaźników,
- b) ocenę skuteczności i efektywności podejmowanych działań,
- c) identyfikację problemów i barier wdrażania programu,
- d) ocenę stopnia deinstytucjonalizacji usług,
- e) dostosowywanie działań do zmieniających się potrzeb mieszkańców.

5.2. Zakres monitoringu

Monitoring obejmuje wszystkie działania realizowane w ramach programu oraz ich efekty.

Szczególnemu nadzorowi podlegają:

- a) rozwój usług środowiskowych,
- b) liczba osób objętych wsparciem,
- c) dostępność usług dla mieszkańców,
- d) funkcjonowanie systemu wsparcia dla seniorów,
- e) wsparcie rodzin i dzieci,
- f) dostępność usług dla osób z niepełnosprawnościami,
- g) dostępność wsparcia psychologicznego i zdrowotnego,
- h) poziom aktywności społecznej,
- i) współpraca instytucji.

Monitoring obejmuje zarówno dane ilościowe (wskaźniki), jak i jakościowe (opinie mieszkańców, ocena usług).

5.3. Struktura organizacyjna monitoringu

Za realizację systemu monitoringu odpowiada **Koordinator programu – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Miłoradzu**. W realizację monitoringu włączone są:

- a) Urząd Gminy,
- b) placówki oświatowe,
- c) instytucje kultury,
- d) podmioty realizujące usługi społeczne,
- e) organizacje pozarządowe,
- f) przedstawiciele społeczności lokalnej.

Rekomenduje się powołanie **Zespołu ds. monitoringu i deinstytucjonalizacji**, który będzie:

- a) analizował dane,
- b) identyfikował problemy,
- c) rekomendował zmiany w programie.

5.4. Narzędzia monitoringu

Monitoring realizowany będzie z wykorzystaniem następujących narzędzi:

- a) sprawozdania roczne GOPS,
- b) dane administracyjne (świadczenia, usługi),
- c) raporty instytucji (szkoły, NGO, GOK),
- d) ewidencja uczestników usług,

- e) ankiety satysfakcji mieszkańców,
- f) protokoły spotkań zespołów roboczych,
- g) karty realizacji działań.

Dodatkowo stosowane będą narzędzia jakościowe:

- a) wywiady z mieszkańcami,
- b) konsultacje społeczne,
- c) spotkania środowiskowe.

5.5. Częstotliwość monitoringu

Monitoring prowadzony będzie w cyklach:

- a) bieżąco – zbieranie danych przez realizatorów,
- b) kwartalnie – analiza danych operacyjnych,
- c) rocznie – przygotowanie raportu z realizacji programu.

5.6. Raportowanie

Podstawowym dokumentem monitorującym będzie **Roczny raport z realizacji LPDI**.

Raport będzie zawierał:

- a) stopień realizacji działań,
- b) poziom osiągnięcia wskaźników produktu,
- c) analizę wskaźników rezultatu,
- d) liczbę osób objętych wsparciem,
- e) analizę kosztów,
- f) identyfikację problemów i barier,
- g) rekomendacje zmian.

Raport przedstawiany będzie:

- a) Wójtowi Gminy,
- b) Radzie Gminy.

5.7. Ewaluacja programu

Ewaluacja ma charakter pogłębionej analizy skuteczności programu i jego wpływu na sytuację społeczną mieszkańców. **Rodzaje ewaluacji:**

1) **Ewaluacja bieżąca**

- a) oparta na raportach rocznych,
- b) pozwala na wprowadzanie korekt.

2) **Ewaluacja śródkresowa**

- a) realizowana w połowie okresu obowiązywania programu,

b) ocenia postęp i trafność działań.

3) **Ewaluacja końcowa**

a) podsumowuje realizację programu,

b) ocenia jego efekty długoterminowe.

5.8. Kryteria ewaluacji

Ocena programu prowadzona będzie według następujących kryteriów:

a) **trafność** – zgodność działań z potrzebami mieszkańców,

b) **skuteczność** – osiągnięcie celów programu,

c) **efektywność** – relacja efektów do nakładów,

d) **użyteczność** – wpływ na jakość życia mieszkańców,

e) **trwałość** – możliwość kontynuacji usług,

f) **dostępność** – realna dostępność usług dla mieszkańców.

5.9. Kluczowe pytania ewaluacyjne

Ewaluacja powinna odpowiadać na pytania:

a) czy zwiększyła się liczba usług środowiskowych?

b) czy poprawił się dostęp do usług społecznych i zdrowotnych?

c) czy mieszkańcy wiedzą, gdzie szukać pomocy?

d) czy wzrosła liczba osób korzystających z usług lokalnych?

e) czy zmniejszyła się potrzeba kierowania do DPS?

f) czy poprawiła się jakość życia mieszkańców?

5.10. Udział mieszkańców w procesie

System monitoringu zakłada aktywny udział mieszkańców poprzez:

a) ankiety satysfakcji,

b) konsultacje społeczne,

c) spotkania lokalne,

d) zgłaszanie uwag i potrzeb.

Pozwala to na dostosowanie programu do rzeczywistych oczekiwań społeczności.

5.11. Wykorzystanie wyników

Wyniki monitoringu i ewaluacji będą wykorzystywane do:

a) aktualizacji programu,

b) planowania budżetu,

c) przygotowania projektów UE,

d) poprawy jakości usług,

e) podejmowania decyzji strategicznych.

5.12. Podsumowując

System monitoringu i ewaluacji stanowi kluczowy element zarządzania Lokalnym Programem Deinstytucjonalizacji i Rozwoju Usług Społecznych, ponieważ umożliwia nie tylko bieżącą kontrolę realizacji działań, ale przede wszystkim ocenę ich realnego wpływu na funkcjonowanie mieszkańców oraz całego lokalnego systemu wsparcia.

Jego znaczenie wykracza poza funkcję sprawozdawczą. W ujęciu strategicznym pełni on rolę narzędzia zarządczego, które pozwala na świadome i oparte na danych podejmowanie decyzji dotyczących kierunków rozwoju usług społecznych w gminie. Dzięki systematycznemu gromadzeniu i analizie danych możliwe jest identyfikowanie zarówno pozytywnych efektów wdrażanych działań, jak i obszarów wymagających korekty lub wzmocnienia.

Kluczowym aspektem funkcjonowania systemu monitoringu jest jego zdolność do wychwytywania zmian zachodzących w społeczności lokalnej. Problemy społeczne, takie jak samotność seniorów, trudności wychowawcze czy ograniczony dostęp do usług zdrowotnych, mają charakter dynamiczny i mogą się nasilać lub zmieniać w czasie. Dlatego też monitoring powinien być procesem ciągłym, umożliwiającym reagowanie na nowe zjawiska i potrzeby mieszkańców.

Równie istotna jest funkcja ewaluacyjna, która pozwala ocenić, czy realizowane działania rzeczywiście przyczyniają się do osiągnięcia głównego celu programu, jakim jest rozwój usług środowiskowych i ograniczanie konieczności korzystania z opieki instytucjonalnej. Ewaluacja umożliwia analizę skuteczności podejmowanych interwencji, a także ich adekwatności do rzeczywistych potrzeb społecznych.

Szczególne znaczenie w kontekście niniejszego programu ma ocena postępów procesu deinstytucjonalizacji. Oznacza to konieczność monitorowania, czy następuje:

- a) wzrost liczby usług świadczonych w miejscu zamieszkania mieszkańców,
- b) zwiększenie dostępności wsparcia środowiskowego,
- c) ograniczenie kierowania mieszkańców do instytucji całodobowych,
- d) rozwój alternatywnych form wsparcia, takich jak usługi opiekuńcze, asystenckie czy dzienne.

Ważnym elementem systemu jest również jego partycypacyjny charakter. Włączenie mieszkańców w proces monitoringu i ewaluacji pozwala na uzyskanie informacji nie tylko o formalnym funkcjonowaniu usług, ale także o ich jakości, dostępności i rzeczywistej użyteczności. Opinie mieszkańców stanowią istotne uzupełnienie danych administracyjnych i pozwalają na pełniejsze zrozumienie efektów programu.

System monitoringu i ewaluacji powinien być również narzędziem uczenia się instytucji. Oznacza to, że zebrane dane nie powinny być wykorzystywane wyłącznie do raportowania, lecz przede wszystkim do doskonalenia działań, rozwijania nowych usług oraz lepszego dopasowania oferty do potrzeb mieszkańców. W tym sensie monitoring staje się elementem budowania kompetencji instytucjonalnych gminy.

Istotną rolę odgrywa także wykorzystanie wyników monitoringu w planowaniu finansowym i strategicznym. Dane dotyczące zapotrzebowania na usługi, ich efektywności oraz kosztów mogą stanowić podstawę do podejmowania decyzji budżetowych, a także do przygotowywania projektów finansowanych ze środków zewnętrznych, w szczególności funduszy europejskich.

Podsumowując, system monitoringu i ewaluacji powinien zapewnić:

- a) stałą kontrolę nad realizacją działań programu,
- b) możliwość szybkiego reagowania na pojawiające się problemy,
- c) ocenę skuteczności i efektywności podejmowanych działań,
- d) dostosowanie programu do zmieniających się potrzeb mieszkańców,
- e) wsparcie w podejmowaniu decyzji strategicznych,
- f) rozwój lokalnego systemu usług społecznych.

Najważniejszym jego zadaniem jest jednak odpowiedź na pytanie, czy wdrażany program prowadzi do rzeczywistej zmiany modelu wsparcia w gminie. Oznacza to ocenę, czy system usług społecznych staje się bardziej dostępny, środowiskowy i zintegrowany, a mieszkańcy – w szczególności osoby wymagające wsparcia – mogą funkcjonować dłużej i bardziej samodzielnie w swoim naturalnym środowisku.

W tym ujęciu monitoring i ewaluacja nie są jedynie elementem formalnym programu, lecz stanowią fundament jego skuteczności oraz trwałości efektów deinstytucjonalizacji.

Uzasadnienie

Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych dla **Gminy Miloradz** (skrót: LPDI) na lata 2026–2030 został opracowany w odpowiedzi na krajowe i europejskie wytyczne dotyczące rozwoju usług środowiskowych i odejścia od tradycyjnej opieki instytucjonalnej. Dokument stanowi podstawę do kompleksowego planowania, rozwijania i finansowania usług społecznych, których celem jest zwiększenie samodzielności i jakości życia mieszkańców oraz zapewnienie wsparcia zgodnego z ich rzeczywistymi potrzebami.

Przyjęcie LPDI jest niezbędne do efektywnego korzystania ze środków funduszy zewnętrznych, w tym Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+), który wymaga od samorządów posiadania lokalnych planów deinstytucjonalizacji jako warunku aplikowania o środki na usługi społeczne. Dokument uwzględnia diagnozę sytuacji społecznej, potrzeby mieszkańców oraz zasoby lokalne, a także kierunki wymaganych zmian w obszarze wsparcia seniorów, osób z niepełnosprawnościami, rodzin, dzieci, osób w kryzysie bezdomności oraz osób doświadczających problemów ze zdrowiem psychicznym.

Uchwalenie LPDI pozwoli na:

- rozwój nowoczesnych usług świadczonych lokalnie, blisko miejsca zamieszkania,
- poprawę dostępności usług specjalistycznych, opiekuńczych, terapeutycznych i środowiskowych,
- umożliwienie tworzenia mieszkań wspomaganych i treningowych,
- zwiększenie skuteczności działań GOPS oraz partnerów lokalnych,
- uporządkowanie i skoordynowanie systemu usług społecznych,
- zwiększenie efektywności wykorzystania środków finansowych.

Dokument pozostaje w pełnej zgodności z krajowymi i regionalnymi wytycznymi w zakresie deinstytucjonalizacji, a jego wdrożenie przyczyni się do trwałej poprawy funkcjonowania lokalnego systemu wsparcia społecznego. Przyjęcie uchwały jest zatem uzasadnione i konieczne dla skutecznej realizacji polityki społecznej **Gminy Miloradz**.

Przewodniczący Rady Gminy

Tomasz Żuchowski